

Nekrolog

Poul Hansen

9. november 1945 – 18. juni 2012

Poul Hansen begyndte allerede i en ung alder at se på fugle, og han kom til at studere fuglesang det meste af sit liv. Poul kortlagde i slutningen af 1970'erne og begyndelsen af 1980'erne Gulspurvens sangdialekter i Danmark, og hans forskning om Gulspurvens sangdialekter er nærmest blevet almen viden blandt ornitologer.

Poul Hansen opfordrede simpelthen folk til at gå ud og optage gulspurvesang med en almindelig mikrofon og bruge en paraply som parabol. På den måde fik han optagelser af Gulspurve fra det meste af landet. Det viste sig, at Gulspurven havde dialekter, og at de var knyttet til den sidste del af sangen. Undersøgelserne viste også, at den indledende repetitive del af sangen kunne klassificeres i sangtyper, som havde en anden geografisk fordeling end dialekten. Langtidsstudier fra området omkring Salten Langsø indikerer, at sangtyper, der bruges i et enkelt område, ikke ændrer sig nævneværdigt over en periode på 20 år.

Poul Hansen udførte også flere playback-eksperimenter og påviste bl.a., at Gulspurve reagerer forskelligt på fremmed og egen dialekt, og at de kan diskriminere mellem naboers sang i forhold til fremmede artsfællers. Fra 1980'erne og frem deltog Poul i Naturhistorisk Museums forskningsprojekter i Grækenland og gennemførte omfattende undersøgelser af Hætteværblingens sang. De viste bl.a., at også denne værling havde dialekter i stil med Gulspurvens.

I 1979 publicerede Poul Hansen en hypotese, som går ud på, at fugle, der lærer deres sang af andre end deres forældre, lærer de sange, som de bedst kan høre, dvs. dem der degraderes mindst ved transmission. Det resulterer i, at fugles sang ofte udviser en akustisk tilpasning til det miljø, fuglene

befinder sig i. Hypotesen er flittigt blevet citeret. Det tog dog 31 år, før en eksperimentel test bekræftede hypotesen. Denne bekræftelse blev publiceret af Peters *et al.* blot et par uger, før Poul døde.

Efter at Poul Hansen havde fået licentiat-graden i 1982, efterfulgte han sin læremester, dr. phil. Poul Bondesen i Bioakustisk Laboratorium på Naturhistorisk Museum i Aarhus, hvor han i øvrigt også blev kurator for hvirveldyrsamlingen. Poul fortsatte opbygningen af en betydelig samling af især danske fuglestemmer, selvfølgelig med en overvægt af gulspurveoptagelser.

Poul Hansen var i en årrække medlem af DOF's videnskabelige udvalg og af redaktionskomiteen for det internationale tidsskrift Bioacoustics.

Poul havde en bred interesse for naturhistorie og var ud over sine faglige områder bredt orienteret og opdateret inden for biologien. Han formidlede denne viden i talrige populære artikler og foredrag. I værket *Danmarks fugle* skrev Poul bl.a. kapitlerne om spætter, drosler, finker og værlinger. I mange år var Poul et velkendt ansigt i offentligheden, da han var en fast del af ekspertpanelet i TV-programmet *En naturlig forklaring*.

I årene 1989-95 og fra 1998 til sin død var Poul en højt respekteret redaktør på Naturhistorisk Museums tidsskrift *Natur og Museum*. Med ham blev evolutionen et uomgængeligt perspektiv i alle udgivelser. Som redaktør gik han i dybden med emnet og i dialog med forfatteren, hvilket affødte mange givtige diskussioner – også i redaktionen. Poul skrev også selv en række hæfter især om fugle og evolution og gik aktivt ind i kampen mod kreationisme. Vi har i Poul mistet en god og aktiv formidler, som altid havde noget på hjerte.

Pouls anden store interesse var musikken. Han tog kirkemusikskolens orgeleksamen i 1994 og havde siden hen stilling som både museumsinspektør og organist, indtil kræften forhindrede ham i at køre til kirken. Han kombinerede sin musikinteresse med talrige foredrag om komponisten Oliver Messiaens fuglekatalog, *Catalogue d'oiseaux*, som bruger imitationer af fuglestemmer i musikken.

Poul Hansen var et særdeles venligt menneske og meget afholdt blandt kollegerne på museet. Han var afklaret med sig selv i en grad, så han ikke behøvede at påtvinge andre sine meninger og ideer. Det gjorde Poul til en skattet person at tale med. Han var i stand til at overskue et problemkompleks og reducere det til et mindre sæt uafklarede spørgsmål, som det hver for sig lod sig gøre at håndtere. Det

var altid inspirerende at snakke med Poul Hansen om fuglesang og projekt-ideer. Han havde ofte nye konstruktive ideer samt en bemærkelsesværdig hukommelse for relevant litteratur. Arbejdede man med fuglesangs-projekter som en af undertegnede, var der ikke grænser for hans hjælpsomhed. Samarbejder med Poul var præget af, at manuskripter blev læst og kommenteret i løbet af en dag – sjældent to. Vi er mange, der vil savne den kilde til inspiration, som Poul var.

På trods af sin alvorlige og smertefulde kræftsygdom forblev Poul forskningsmæssigt aktiv til det sidste. Han færdiggjorde en videnskabelig artikel og varetog redaktørgæringen fra sygesengen til kort før sin død.

Thorsten J. S. Balsby og Thomas Secher Jensen

Anmeldelser

Danmarks natur frem mod 2020

Det Grønne Kontaktudvalg (red. Hans Meltofte). Om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed. 112 sider, forside og akvareller af Jens Gregersen, mange farvefotos, kort og diagrammer. Det Grønne Kontaktudvalg, c/o Danmarks Naturfredningsforening, 2012. ISBN 978-87-87030-54-0. Pris kr. 45 i Naturbutikken.

Bogen rummer en række bud på, hvordan man kan stoppe tabet af biologisk mangfoldighed i Danmark, sådan som landet er forpligtet til i henhold til Biodiversitetskonventionen fra 1992. Den er redigeret af Hans Meltofte, har forord af Ella Maria Bisschop-Larsen og er skrevet af 42 forfattere, næsten alle professionelle biologer, der i 20 kapitler fremlægger, hvordan naturens tilbagegang i Danmark kan standses.

Bogen går ikke i dybden med arterne, fx fuglene, men indeholder baggrundsartikler om den danske biodiversitet og forslag til, hvordan man sikrer den biologiske mangfoldighed i de forskellige naturtyper – skovene, "græslandet" (et nyt ord for det, vi normalt kalder overdrev), hederne, de ferske enge og vådområderne, agerlandet, kysterne, havet og byerne. Den indeholder tværgående kapitler om naturens værdi, Danmarks natur i nationalt og internationalt perspektiv, den eksisterende viden og behovet for mere viden, klimaforandringerens betydning og behovet for store sammenhængende naturområder. Nogle af de tværgående kapitler tackler nye og vigtige problemstillin-

ger, der først i de seneste år er kommet ind i naturdebatten, og som offentligheden og politikerne i flere tilfælde knap nok har opdaget endnu. Det gælder fx kapitlerne om økosystemtjenester (af Tina Læbel) og Danmarks fodaftryk på biodiversiteten i udlandet (af Finn Danielsen og Mette Marie Nørgaard). Hvilke rummer bogen en samfundsfaglig fremstilling af hvilke virkemidler, der kan tages i anvendelse, samt et oplæg til faglig prioritering af indsatsen. Andre kapitler handler om arealplanlægningen, hvordan man sikrer omkostningseffektivitet i naturbevarelsen, og "Biodiversiteten i en retlig kontekst." Det afsluttende kapitel er en opsamling om "Danmarks biodiversitets fremtid – de væsentligste udfordringer og højest prioriterede virkemidler."

Bogen skal ses i forlængelse af de to rapporter, der i 2010 blev udgivet i anledning af det internationale biodiversitetsår, henholdsvis *Danmarks natur 2010 – om tabet af biologisk mangfoldighed*, udgivet af Det Grønne Kontaktudvalg, og *Danmarks biodiversitet 2010 – status, udvikling og trusler*, udgivet af Danmarks Miljøundersøgelser.

Nu er en statusopgørelse for den danske natur ikke i sig selv noget nyt. Fra de sidste ca. 40 år har vi således *Status over den danske dyreverden: Symposium i 1971* (Zoologisk Museum 1972) og *Status over den danske plante- og dyreverden* (Fredningsstyrelsen 1980). To opgørelser, som påviste generelle tilbagegange i den danske natur, og som blev fulgt op af politiske initiativer som "Marginaljordsstrategien" fra 1987 og Wilhjelm-udvalgets rapporter fra 2001. Disse initiativer blev understøttet af Miljøministeriet og havde bred politisk opbakning, der førte til mange forbedringer i lovgivningen og en aktiv naturgenopretningsindsats. Men den politiske opbakning forsvandt med regeringsskiftet i 2001, og det er tankevækkende, at det nu i 2010-2012 primært er de grønne organisationer, som med privat økonomisk støtte (fra Aage V. Jensen Naturfond) har løftet opgaven med at analysere og beskrive udviklingen i